

«فرهیختگان» برای اولین بار از کاهش سرعت رشد علمی ایران گزارش می دهد

زنگ خطر برای سرعت رشد علمی ایران به صدا درآمد

فاطمه طاری بخش	
خبرنگار	
	
اوایل دهه ۹۰ بود که کشورهای مطرح دنیا در عرصه علم و فناوری زبان به اعتراف باز گردند و از سرعت بالای رشد علمی ایران سخن گفتند. نیر خورشید ۱۱ برابری کنورمان نسبت به میانگین جهانی در حوزه علمی نشان دهنده شرایط متفاوت جامعه علمی ایران در مقایسه با کشورهای دنیا بود. رشدی که صرفا در یک حوزه علمی متوقف نماند و جاب مقالات علمی مرتبط با رشته‌های مختلف باعث شد ایران دست برتر علمی را در خاورمیانه به‌دست آورد.	

محمدعلی رلفی گل، وزیر علوم نیز در نشست سه‌روزه روسای دانشگاه‌هایرای قابل توجهی‌را از تولید علم ایران مطرح کرد. به گفته او تولید علم کشور در سال ۲۰۲۱ در قالب انتشار ۱۱۰ هزار مقاله دنبال شده‌و از این میزان هم حدود۷۸هزار مقاله در مجلات بین‌المللی منتشر شده‌اند، آملی که باعث شد ایران به رتبه پانزدهم جهانی در تولید علم ایران سرسد. موضوع قابل توجه در صحبت‌های این مقام‌مسئول همکاری دانشمندان بین‌المللی در تولیدپیش از۳۵درصد از مقالات است که نشان از دیپلماسی علمی فعال کشورمان است. هرچند امروز برتری علمی ایران در برخی حوزه‌ها به‌ویژه علوم نو‌مانند نا‌نو ام هم در شرایط تحریم، موضوعی نیست که نیاز به اثبات داشته باشد، اما

ارجاع به مقالات عربستانی بیشتر از ایران شد!	
 برارجاع داغ ارجاع به مقالات تولید شده توسط پژوهشگران کشورهای مختلف هم یکی دیگر از مولفه‌ها برای شاخص قدرت علمی جوامع آکادمیک در دنیا محسوب می‌شود. در سال ۲۰۲۱، درمجموع تعداد مقالات پراارجاع، ۲۳۳۵۳۰ و مقالات داغ ۲۲۵۲ مقاله بوده است که کشور چین، آمریکا، انگلیس و آلمان به‌ترتیب در رتبه‌های اول و چهارم دارا بودن این مقالات هستند. نکته قابل تأمل در بحث ارجاع به مقالات، پیشی گرفتن عربستان از ایران است، به‌طوری که ایران با ۱۹۴ مقاله پراارجاع در جایگاه ۱۶ و ۷۳ مقاله داغ در جایگاه ۲۵ قرار دارد. سهم ایران از مقالات پراارجاع ۳٫۴ و از مقالات داغ ۳٫۲ درصد بوده، در مقابل ام عربستان سعودی با ۸۱۹ مقاله پراارجاع و ۸۱ مقاله داغ به ترتیب در رتبه ۱۵ و ۱۹ قرار دارد. درمجموع تعداد مقالات داغ و پراارجاع ایران رتبه ۱۶ و عربستان به رتبه ۱۵ رسیده است. یکی از موضوعات مورد‌برداره افزایش سرعت علمی کشور عربستان، توجه به شرایط دانشگاهی‌اش است. کشوری که تا چند سال پیش نتهت‌ها با بحران کمبود استاد در مراکز آکادمیک‌اش دست‌وپنجه نرم می‌کرد، بلکه تنها در سال ۹۲، برای ۴۷۶ استاد دانشگاهی ویزای کار صادر کرده بود. آسانیدی که طبق اعلام رسانه‌ها قرار بود در دانشگاه ملک‌خالد به تدریس بپردازند. یک سال بعد از آن یعنی در خرداد ۹۳، وزارت آموزش عالی عربستان اعلام می‌کند که ۱۳ هزار و ۹۹۵ استاد مهاجر وجود دارند که حدود ۶۰ درصد از کل کارکنان دانشگاه‌ها را تشکیل می‌دهند، این آمار نشان می‌دهد که جریان علمی ازسوی دانشگاه‌های این کشور با آسانید خارجی اداره می‌شوند! اما آمار منتشر شده از تولیدات علمی توسط دانشگاه‌های این کشور از تغییر روند علمی عربستان در دنیا حکایت دارد. براساس مقاله استاد دانشگاه تهران، عربستان در ۵ سال گذشته با سرمایه‌گذاری در تحقیقات علمی و افزایش همکاری‌های بین‌المللی توانسته موقعیت علمی خود را در جهان تغییر دهد، در نتیجه امروز شاهد رشد چشمگیر استاد علمی تولیدی این کشور هستیم.	

سهم مشارکت کشورهای مطرح علمی در دنیا، در تولید اسناد علمی هم مقوله مهمی است که ایران در رتبه شانزدهم دنیا قرار دارد. براساس اطلاعاتی که در مقاله «بررسی اسناد علمی ایران در سال ۲۰۲۱» آمده، آمریکا در رتبه اول تولید اسناد علمی جهان قرار دارد. بعد از آن چین و انگلیس در سکووی دوم و سوم قرار گرفته‌اند. ایران اما به‌عنوان یکی از کشورهای خاورمیانه توانسته رتبه ۱۶ جهان را به نام خود برزند. سوئیس و ترکیه هم به ترتیب در رتبه‌های ۱۷ و ۱۸ قرار دارند. نکته قابل توجه در صف برترین‌های تولید اسناد علمی دنیا، حضور عربستان در رتبه ۲۲ ام هم در حالی که سهم این کشور در تولید اسناد مرتبط به علوم انسانی و هنر صفر است. اهمیت این موضوع زمانی بیشتر می‌شود که نگاهی

برتر
رودند
تولوی
کشورهای

برتر
تولیدکننده
علم

داشته
باشیم،
به‌طوری

که در سه
سال اخیر

سهم
کشورهای
آمریکا،

فرانسه،
کانادا،
آلمان،

انگلستان
در تولید

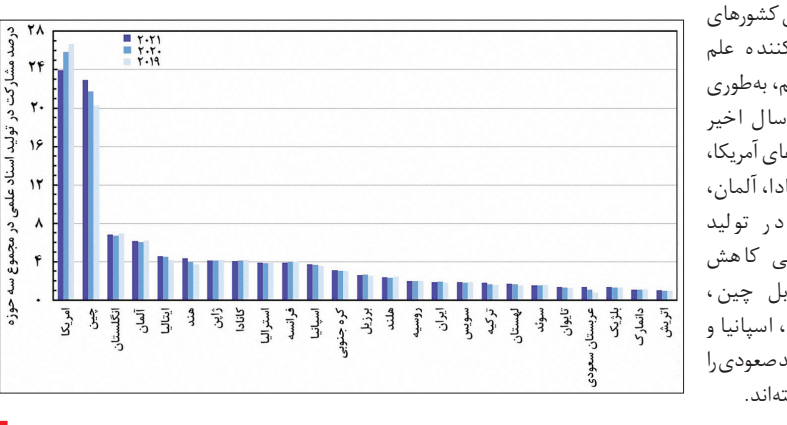
اسناد
علمی
کاهش

و در مقابل
چین،

هند،
ایتالیا،
اسپانیا و

عربستان
روند صعودی را

در پیش گرفته‌اند.

چتر حمایتی صندوق پژوهشگران تنها برای ۵۰۰مقاله ظرفیت دارد

براساس اطلاعات منتشرشده در سایت علم موسسه اطلاعات علمی کلارپویت آنالیٹیکس تعداد اسناد علمی سال ۲۰۲۱ در حوزه‌های حوزه علوم ۲ میلیون و ۴۷۹ هزار و ۸۲۵ مقاله، در حوزه علوم اجتماعی ۴۲۱ هزار و ۵۵۴ مقاله، در حوزه علوم انسانی و هنر ۱۰۲ هزار و ۲۸ مقاله و درمجموع سه حوزه ۲ میلیون و ۷۵۷ هزار و ۷۴۴مقاله بوده که نسبت به سال ۲۰۲۰ نزدیک به ۵ درصد رشد را تجربه کرده است. مقالاتی که ۹۸ درصد آنها به زبان انگلیسی و تنها ۲ درصد به دیگر زبان‌های زنده دنیا منتشر شده است. حمایت از مقالات منتشرشده در

نظام تحقیقاتی کشور برخلاف دهه ۸۰ از برنامه واحدی تبعیت نمی‌کند	
 کشور ایران نکته بالایی که در این مقاله آمده است، ترسیم مسیر سیاستگذاری کشور در حوزه علم که نشان از اعمال سیاست‌های تشویقی برای رشد کمیت تولید اسناد علمی در دهه ۸۰ و ۹۰ دارد است. سیاست‌هایی که در طول دهه ۹۰ تغییر کرده و کیفیت تولید اسناد علمی مورد تشویق و سیاستگذاری قرار گرفت، مسیریی که باعث شد تا جایگاه علمی ایران در جهان (انقلابی) کند. اما این مقاله عنوان می‌کند امروز نظام تحقیقاتی کشور از برنامه واحد و ثابتی تبعیت نمی‌کند	

نکته بالایی که در این مقاله آمده است، ترسیم مسیر سیاستگذاری کشور در حوزه علم که نشان از اعمال سیاست‌های تشویقی برای رشد کمیت تولید اسناد علمی در دهه ۸۰ و ۹۰ دارد است. سیاست‌هایی که در طول دهه ۹۰ تغییر کرده و کیفیت تولید اسناد علمی مورد تشویق و سیاستگذاری قرار گرفت، مسیریی که باعث شد تا جایگاه علمی ایران در جهان (انقلابی) کند. اما این مقاله عنوان می‌کند امروز نظام تحقیقاتی کشور از برنامه واحد و ثابتی تبعیت نمی‌کند

دانشگاه آزاد اسلامی ۵۰ درصد اسناد علمی ایران در سال ۲۰۲۱ را تولید کرده است	
 کشور ایران سهم دانشگاه‌های داخلی در تولید اسناد علمی هم موضوع مهمی است که نشان می‌دهد کدام یک از مراکز آکادمیک کشور، نقش فعال‌تری در فعالیت‌های پژوهشی دارند. در این میان براساس آنچه مورد آن تنها مرتبه علمی ایران در سال ۲۰۲۱ آمده، دانشگاه علوم پزشکی تهران با انتشار ۴۸ هزار و ۴۸۸ سهم، ۸ درصدی	

دامه در صفحه ۵

کاهش ۰٫۰۲ درصدی سهم ایران در تولید اسناد علمی	
 کشور ایران سهم مشارکت کشورهای مطرح علمی در دنیا، در تولید اسناد علمی هم مقوله مهمی است که ایران در رتبه شانزدهم دنیا قرار دارد. براساس اطلاعاتی که در مقاله «بررسی اسناد علمی ایران در سال ۲۰۲۱» آمده، آمریکا در رتبه اول تولید اسناد علمی جهان قرار دارد. بعد از آن چین و انگلیس در سکووی دوم و سوم قرار گرفته‌اند. ایران اما به‌عنوان یکی از کشورهای خاورمیانه توانسته رتبه ۱۶ جهان را به نام خود برزند. سوئیس و ترکیه هم به ترتیب در رتبه‌های ۱۷ و ۱۸ قرار دارند. نکته قابل توجه در صف برترین‌های تولید اسناد علمی دنیا، حضور عربستان در رتبه ۲۲ ام هم در حالی که سهم این کشور در تولید اسناد مرتبط به علوم انسانی و هنر صفر است. اهمیت این موضوع زمانی بیشتر می‌شود که نگاهی	

زهره رضائی	
خبرنگار گروه دانشگاه	
	
دنیای امروز در همه حوزه‌ها بر پایه علم به‌روز و کاربردی اداره می‌شود. سرعت رشد علمی در دنیای امروز به‌حدی زیاد شده که حتی درطول جدید تا حد قابل توجهی دستخوش تغییر قرار می‌گیرد. قطعا در چنین وضعیتی لازم است نظام آموزش عالی هر کشوری نه‌تنها بتواند خود را بر لبه علم روز دنیا حرکت دهد، بلکه خود هم نقشی در پیشرفت‌های علمی جهان ایفا کند. مسائله‌ای که جامعه دانشگاهی ایران به‌ضرورت آن کاملا واقف بوده و درطول دوده‌ها اخیر علی‌رغم تحریم‌های همه‌جانبه، سهم قابل‌قبولی در به‌روزرسانی فناوری‌های گذشته و حتی بومی‌سازی برخی فناوری‌های هایتک داشته‌اند. رقابت علمی در میان کشورهای برتر دنیا، موضوع قابل‌کتمان نیست و امروز این سرعت پیشرفت در حوزه‌های علمی است که نشان می‌دهد کدام کشور دست برتر را در اختیار دارد. با وجود اینکه سرعت رشد ۱۱ برابری ایران به نسبت دنیا در پیشرفت‌های علمی دنیا را به حیرت واداشت بود، حالا دیگر کشورهای منطقه هم تلاش دارند بتوانند خود را به‌عنوان قوتی قدرتمند در دنیا معرفی کنند. عربستان یکی از همان کشورهایی است که تغییرات مهمی در سیاست‌های علمی خود اعمال کرده، از این رو لازم است سیاستگذاران علمی کشور برنامه‌ریزی دقیق‌تری در این حفظ و ارتقای جایگاه علمی ایران داشته باشند. اما این مقاله عنوان می‌کند امروز عرصه‌های بین‌المللی خواهد شد.	

نیازمند تجهیزات مدرن هستیم. دانشمندان ما باید بیش از این مورد توجه قرار بگیرند برای تجهیز آزمایشگاه‌های آنها اقدام موثری صورت بگیرد. دانشگاه‌های عربستان سعودی، از تجهیزات بسیار مدرن و به‌روز استفاده می‌کنند که ما از آنها محروم هستیم.

عربستان در جذب اساتید وابسته برای پیشبرد برنامه‌های علمی خود موفق عمل کرده است	
 کشور ایران عربستان در جذب اساتید وابسته برای پیشبرد برنامه‌های علمی خود موفق عمل کرده است. سرعت رشد علمی در دنیای امروز به‌حدی زیاد شده که حتی درطول جدید تا حد قابل توجهی دستخوش تغییر قرار می‌گیرد. قطعا در چنین وضعیتی لازم است نظام آموزش عالی هر کشوری نه‌تنها بتواند خود را بر لبه علم روز دنیا حرکت دهد، بلکه خود هم نقشی در پیشرفت‌های علمی جهان ایفا کند. مسائله‌ای که جامعه دانشگاهی ایران به‌ضرورت آن کاملا واقف بوده و درطول دوده‌ها اخیر علی‌رغم تحریم‌های همه‌جانبه، سهم قابل‌قبولی در به‌روزرسانی فناوری‌های گذشته و حتی بومی‌سازی برخی فناوری‌های هایتک داشته‌اند. رقابت علمی در میان کشورهای برتر دنیا، موضوع قابل‌کتمان نیست و امروز این سرعت پیشرفت در حوزه‌های علمی است که نشان می‌دهد کدام کشور دست برتر را در اختیار دارد. با وجود اینکه سرعت رشد ۱۱ برابری ایران به نسبت دنیا در پیشرفت‌های علمی دنیا را به حیرت واداشت بود، حالا دیگر کشورهای منطقه هم تلاش دارند بتوانند خود را به‌عنوان قوتی قدرتمند در دنیا معرفی کنند. عربستان یکی از همان کشورهایی است که تغییرات مهمی در سیاست‌های علمی خود اعمال کرده، از این رو لازم است سیاستگذاران علمی کشور برنامه‌ریزی دقیق‌تری در این حفظ و ارتقای جایگاه علمی ایران داشته باشند. اما این مقاله عنوان می‌کند امروز عرصه‌های بین‌المللی خواهد شد.	

برخلاف دست برتر ایران نسبت به عربستان در حوزه تولید مقالات، در بحث ثبات پراارجاع، ایران بعد از عربستان قرار دارد. دلیل ارجاع جامعه علمی به مقالات

کشور را چه می‌دانید؟ در سال گذشته میلادی (۲۰۲۱)، رتبه عربستان سعودی از نظر مقالات پر استناد داغ از ایران پیروز بوده است. ایران با ۷۹۴۴ مقاله پراارجاع (سهم مشارکتی ۳٫۴ درصد در جهان) و ۷۳ مقاله داغ (سهم مشارکتی ۲٫۲ درصدی در جهان)، به ترتیب در جایگاه ۱۶ و ۲۵ جهان قرار دارد. عربستان سعودی ۸۱۹ با ۸۱ مقاله پراارجاع و ۸۱ مقاله داغ به ترتیب در رتبه ۱۵ و ۱۶ قرار دارد رتبه ایران درمجموع مقالات پراارجاع و داغ ۱۶ و برای عربستان سعودی ۱۵ است. رتبه ترکیه نیز درمجموع بیستم است. با توسعه همکاری‌های علمی بین‌المللی در عربستان سعودی و به‌کارگیری متخصصان خارجی در دانشگاه‌های عربستان سعودی و پرداخت پاداش‌های زیاد به گروه‌های بین‌المللی که با مشارکت دانشمندان عربستان سعودی می‌بازند به انتشارات علمی می‌کنند، افزایش یافته و در نشریات برتر جهان هم منتشر می‌شوند. این با باعث افزایش تعداد ارجاعات به مقالات آنها می‌شود. امروز رتبه چهارم کشورها را در ارجاعات به مقالات علمی در جهان در برقرار دارد. عربستان سعودی ۲۵۹ سند علمی در سال ۲۰۲۱، توانسته ۱۵٫۹ درصد اسناد علمی کشور را منتشر کند. هم می‌خواهد. برای انتشار مقالات در نشریات برتر دنیا

فکر واحدی بین مسئولان برای لزوم حضور دانشمندان ایرانی در نشریات علمی دنیا وجود ندارد دلیل کاهش مشارکت ایران در تولید اسناد علمی جهانی را چه می‌دانید؟ موضوع مهم دیگر نزدیک شدن عربستان به جایگاه ایران در حوزه تولید علم است،

استاد تمام دانشگاه تهران در گفت‌وگو با «فرهیختگان» مطرح کرد

چین: شریک علمی خوبی برای ایران خواهد بود

خبر، مطلقا. کرونا یک بحران جهانی بوده و مختص ایران نبوده است. کرونا جنبه جدیدی از تحقیقات رازی دانشمندان جهان گشود و به موضوعات تحقیقاتی افزوده شد. خوشبختانه در ایران هم این موضوع به‌خوبی مورد نظر قرار گرفت و در نشریات خوب جهان فعلا نه حضور یافتیم. دوره‌های تحصیلات تکمیلی، به‌عنوان موتور تحقیقات کشور، در زمان کرونا فضا فاصل بودند، مثل همه‌جای جهان. بنابراین نه تنها کرونا موجب عقب‌افتادگی نشد، بلکه زمینه تحقیقاتی جدیدی هم افزوده شد و استفاده از ظرفیت علمی کشور را هم برای حل این بحران جهانی مهیا کرد، به‌طوری که ما را در زمره کشورهای پیشرو در حوزه غلبه بر بحران کرونا قرار داد. ساخت واکن‌های مختلف و تولید تجهیزات آزمایشگاهی و پزشکی پیشرفته و حتی صادرات آن به کشورهای دیگر، ازجمله افتخارات ظرفیت علمی کشور بود که درطول ۲۰ سال قبل حادث شده بود. البته تحریم‌ها همیشه، اثرات منفی خود را گذاشته است، اما هرگز نمی‌تواند ما را از اراده پولادین و مصمم خود در استقلال و امنیت کشور باز دارد. فقط رحمت ما را بیشتر می‌کند و لازم می‌شود مسیر خود را سخت‌تر بینیم و بیشتر رحمت بکشیم، ما با گذر از دوران جنگ تحمیلی و فشارهای بین‌المللی یاد گرفته‌ایم که در شرایط سخت و بحرانی به راه پرعزت خود ادامه دهیم. ما پیروز میدان در این نبرد می‌وقفه و نابرابر خواهیم بود.

تعداد اعضای هیات علمی نسبت به دانشگاه‌های دیگر در دنیا بیشتر است. تعداد اعضای هیات علمی هم باید در ارائه این گزارش‌ها مورد توجه قرار گیرد. بنابراین، سهم دانشگاه‌های دیگر هم در تولیدات علمی مهم بوده و همه آنها در این عرصه نقش داشته و افتخار آفرینی کرده‌اند. علوم پزشکی بیشتر به‌پشتی با انتشار ۲۶۶۱ (۵٫۷ درصد کشور)، نیز به‌مدارس با انتشار ۲۴۴۴ (۲٫۶ درصد کشور) و علوم پزشکی ایران با انتشار ۲۰۴۴ (۳٫۸ درصد کشور) سند علمی، همانند سال قبل (۲۰۲۰) به ترتیب در رتبه‌های بعدی قرار دارند.

باید همکاری‌های علمی مان را با کشور چین به‌عنوان قدرت علمی دنیا، افزایش دهیم همکاری با چین در حوزه تولید اسناد علمی مشترک نیازمند چه مولفه‌هایی است و می‌تواند مسیر خوبی برای رشد سریع ایران در حوزه تولیدات علمی شود؟ علمی، همانند سال قبل (۲۰۲۰) به ترتیب در رتبه‌های دانش بشری شامل سه بخش است: علوم، علوم اجتماعی،

قطب علمی جهان در حال جایابی از آمریکا به چین است. در طول سال‌های گذشته، همواره بیشترین همکاری علمی کشور با کشور ایالات متحده آمریکا بوده است. در سال ۲۰۲۱، درصد ایران ۸٫۲ درصد از اسناد علمی ایران، آدرس آمریکا هم به‌عنوان شریک اول علمی در سال ۲۰۲۱ آمده است. چین، کانادا، استرالیا، انگلستان، آلمان و ایتالیا شرکای علمی بعدی ایران هستند	
 کشور ایران علوم انسانی به‌علاوه هنر. در سال ۲۰۲۱ میلادی، چین با ۲۳٫۷ درصد مشارکت در اسناد علمی نمایه‌شده در حوزه علوم پزشکی در آمریکا با مشارکت ۲۳٫۱ درصدی بوده است. برای اولین بار چین سهم بیشتری از آمریکا کسب کرده است. در دو حوزه دیگر، علوم اجتماعی و علوم انسانی به‌علاوه هنر، آمریکا از چین پیش است و همین موجب افزایش بیشتر مشارکت آمریکا از چین در تولیدات علمی جهان شده است. آمریکا، چین، انگلستان، آلمان و ایتالیا پنج کشور برتر در تولید اسناد علمی در مجموع سه حوزه بوده‌اند. اما پیش‌بینی می‌شود که جایگاه چین و آمریکا در دو سال آینده عوض شود. بنابراین، نقش مهم جهان در حال جایابی از آمریکا به همکاری علمی کشور ما با کشور ایالات متحده آمریکا بوده است. در ۲۴۸۷ سند علمی ایران (۸٫۲ درصد از اسناد ایران)، آدرس آمریکا هم به‌عنوان شریک اول علمی در سال ۲۰۲۱ آمده است. چین، کانادا، استرالیا، انگلستان، آلمان و ایتالیا شرکای علمی بعدی ایران هستند.	

علوم انسانی به‌علاوه هنر. در سال ۲۰۲۱ میلادی، چین با ۲۳٫۷ درصد مشارکت در اسناد علمی نمایه‌شده در حوزه علوم پزشکی در آمریکا با مشارکت ۲۳٫۱ درصدی بوده است. برای اولین بار چین سهم بیشتری از آمریکا کسب کرده است. در دو حوزه دیگر، علوم اجتماعی و علوم انسانی به‌علاوه هنر، آمریکا از چین پیش است و همین موجب افزایش بیشتر مشارکت آمریکا از چین در تولیدات علمی جهان شده است. آمریکا، چین، انگلستان، آلمان و ایتالیا پنج کشور برتر در تولید اسناد علمی در مجموع سه حوزه بوده‌اند. اما پیش‌بینی می‌شود که جایگاه چین و آمریکا در دو سال آینده عوض شود. بنابراین، نقش مهم جهان در حال جایابی از آمریکا به همکاری علمی کشور ما با کشور ایالات متحده آمریکا بوده است. در ۲۴۸۷ سند علمی ایران (۸٫۲ درصد از اسناد ایران)، آدرس آمریکا هم به‌عنوان شریک اول علمی در سال ۲۰۲۱ آمده است. چین، کانادا، استرالیا، انگلستان، آلمان و ایتالیا شرکای علمی بعدی ایران هستند. نسبت به سال قبل (۲۰۲۰)، همکاری علمی با تمام کشورها از رشد قابل‌ملاحظه‌ای برخوردار بوده است و درخصوص چین سرآمد افزایش همکاری وجود دارد. ما باید با همه کشورها همکاری علمی خود را گسترش دهیم و به‌ویژه درمورد چین که به‌ویژه نقش اول را در تولیدات علمی جهان خواهد داشت و به‌خصوص همکاری تجاری و سیاسی ما با چین هم در وضع بسیار مطلوبی است.

دامه در صفحه ۵

دانشگاه

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

کشنه ۱۳ شهریور ۱۴۰۱ شماره ۴۶۷۹

۵

دامه در صفحه ۴

کشنه ۱۳ شهریور ۱۴۰۱ شماره ۴۶۷۹

۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴

دامه در صفحه ۴